

VIRTSANÄYTTEIDEN OTTAMINEN LABORATORIOTUTKIMUKSIA VARTEN

KESKISUIHKUNÄYTE

Näytteen ajoitus ja potilaan esivalmistelu

Äkillisiä oireita aiheuttavaa virtsatiesairautta tutkitaan yleensä ajoittamattomasta näytteestä, jonka laimeus vaihtelee potilaan vesitasapainon mukaisesti. Aina kun on mahdollista, pyritään näytteeseen, joka on ollut rakossa ainakin 4 tuntia.

Polikliinisen potilaan näytteen antaminen voidaan toteuttaa kotona, jos potilasta opastetaan sekä suullisesti että kirjallisesti. Ohjeet löytyvät internetistä www.hoito-ohjeet.fi ->potilasohjeet. Vuodeosastoilla vakioidut aamuvirtsanäytteet tulee pyrkiä saamaan mieluiten klo 6 tai sen jälkeen säilytys- ja kuljetusviiveen vähentämiseksi.

Ohjeet sukupuolitautitestejä varten otettaviin virtsanäytteisiin löytyvät www.hoito-ohjeet.fi -sivustolta.

Pesu

Naiset

1. Potilas pesee kätensä huolellisesti.
2. Virtsaputken suu (ulkosynnyttimet) pestään käsisuihkulla tai veteen kastetulla WC-paperilla edestä taakse suuntautuvain vedoin ainakin 4 kertaa. Yhtä paperia käytetään vain kerran. Mitään pesuaineita ei saa käyttää. Lopuksi virtsaputken suu kuivataan WC-paperilla.
3. Mikäli näyte joudutaan antamaan kuukautisten tai valkovuodon aikana, emättimeen asetetaan tamponi näytteen ottamisen ajaksi.

Miehet

1. Potilas pesee kätensä huolellisesti.
2. Esinahka vedetään taakse ja terska pestään käsisuihkulla tai veteen kastetulla WC-paperilla. Jos käytetään WC-paperia, pesu toistetaan ainakin 4 kertaa ja yhtä paperia käytetään vain kerran. Pesuaineita ei saa käyttää. Lopuksi virtsaputken suu kuivataan WC-paperilla.

Lapset

Jos lapsi on jo omatoiminen, sovelletaan aikuisten ohjeita. Tarvittaessa avustava henkilö pesee kätensä ja pesee tytön ulkosynnyttimet tai pojan terskan. Pikkupoikien esinahkaa vedetään taakse vain sen verran kuin se tulee helposti terskan yli (lievän fimoosin aste pojilla vaihtelee).

Näytteenotto

Virtsanäytteeksi otetaan virtsasuihkun keskiosa, joka kerätään kertakäyttöiseen näyteastiaan: Ensin lasketaan vähän virtsaa WC-pyttyyn. Sitten näyteastia viedään virtsasuihkuun katkaisematta virtsaamista ja virtsaa otetaan talteen noin 2/3 purkillista. Loppu virtsa lasketaan taas WC-pyttyyn. Näyteastian sisäosaan ei saa koskea bakteerikontaminaation välttämiseksi.

Pottaa virtsaavilta lapsilta saadaan keskisuihkunäytteen kaltainen näyte asettamalla näyteastia potan sisälle etukulmaan, jolloin alkusuihku ei vielä tule keräysastiaan.

PUSSIVIRTSANÄYTE

Indikaatiot

Pussivirtsanäyte otetaan lapsilta, joilta ei iän tai muun syyn vuoksi saada keskisuihkunäytettä.

Pesu

Suoritetaan huolellinen alapesu lämpimällä vedellä. Pesuaineita ei saa käyttää. Tyttöillä häpyhuulten poimut ja pojilla esinahan alunen puhdistetaan huolellisesti (jos esinahka aukeaa) ja kuivataan kuten aikuisilla.

Näytteenotto

Asetetaan lapsen koon mukaan valittu virtsanäytepussi tiiviisti virtsaputken suulle niin, että pussin reikä tulee tyttöillä virtsaputken suun kohdalle. Pojilla laitetaan siitin sisään pussin reiästä. Jos lapsi ei ole virtsannut 60 minuutin aikana, suoritetaan uusi pesu ja laitetaan uusi, puhdas pussi.

Pussista virtsa siirretään vakuumputkiin koskematta pussin seinämiin käyttämällä neulallista siirtoadapteria.

NÄYTTEENOTTO KERÄYSTYYNYN AVULLA

Näytteenottoa keräystyynyn avulla suositellaan erityisesti vaippaikäisille lapsille, jotka eivät vielä käy potalla.

Pesu

Perianaaliseutu ja erityisesti virtsaputken suu puhdistetaan huolellisesti vedellä ja kuivataan pumpulilla.

Näytteenotto

Näytteenottotyyny liimataan siinä olevan liimanauhan avulla lapsen vaipan ulkopintaan. Vaippa asetetaan ulkopuoli ja tyyny ihoa vasten. Tyynyn keskiosa sijoitetaan virtsaputken suun kohdalle. Tyyny tarkistetaan 10 minuutin välein ja vaihdetaan uuteen 30 minuutin välein uuteen. Jos tyyny on tahriintunut ulosteeseen, vaihdetaan uusi tyyny.

Kun tyynyyn on tullut virtsaa, tyyny irrotetaan vaipasta ja laitetaan sopivaan astiaan esim. kertakäyttömukiin. Tyyny asetetaan niin, että päädyt ovat ylempänä, jolloin virtsa valuu keskiosaan. Näytetyynystä virtsa siirretään vakuumputkiin siirtoadapterin avulla.

RAKKOPUNKTIONÄYTE

Potilaan esivalmistelu ja pesu

Rakon täyttymistä pyritään odottamaan kahteen tuntiin asti mikäli mahdollista. (Virtsatieinfektiopotilas saattaa rakkoärsytyksen vuoksi virtsata jopa puolen tunnin välein.) Kuumeisia lapsia joudutaan jonkin verran nesteyttämään diureesin käynnistämiseksi (laimea näyte voi tutkimusten tulkinnessa aiheuttaa vääriä johtopäätöksiä). Potilaan iho pestään vatsan päältä riittävän laajalta alueelta ihon desinfektioon tarkoitettulla aineella tehdaspuhtailla käsineillä.

Näytteenotto

Punktoitaessa rakon tulisi olla täysi. Näytteenotossa on noudatettava erityistä aseptiikkaa. Avustaja peittää pestyn ihokohdan reikäliinalla. Punktion suorittaja käyttää steriilejä käsineitä. Punktion tekniikasta on ohjeita alan oppikirjoissa; pyritään ottamaan 10 ml ruiskullista virtsaa. Näytteenoton jälkeen ihopistoskohta suojataan.

KATETRINÄYTTEET

Pelkästään virtsan perustutkimuksia varten potilasta ei yleensä katetroida infektion aiheuttamisvaaran takia. Ongelmallisissa näytteenottotilanteissa suositellaan steriiliä rakkopunktiota.

Kestokatetrissa (sekä tavallisesta että vatsanpeitteiden läpi menevästä rakkopistokatetrissa) voidaan luotettava virtsanäyte ottaa seuraavasti:

1. Katetrin virtaus suljetaan pihdillä 3 - 4 tunniksi, mikäli potilaan diureesi tai rakon tila sen sallii.
2. Katetrin pinta puhdistetaan antiseptillä punktiota varten sulkemiskohdan yläpuolelta, luontevimmin vahvistetusta liitoskohdasta. Jos katetri alkaa vuotaa punktiokohdasta, näyte voidaan ottaa vain katetrin vaihdon yhteydessä.
3. Katetri punktoidaan 20 ml ruiskuun liitetyllä neulalla ja avataan katetrin sulkeneet pihdit.
4. Imetään ruiskuun noin 20 ml virtsaa, joka sekoitetaan ruiskussa ja jaetaan steriilisti vakuumivirtsaputkiin.